

บทคัดย่อ
งานวิจัยเรื่อง

การกระจายการศึกษาในระบบโรงเรียนในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์การกระจายการศึกษาในระบบโรงเรียนในประเทศไทย โดยวัด "การศึกษา" จากความสามารถในการเรียนรู้ หรือสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียน เพื่อที่จะดูการกระจายของสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน และศึกษาองค์ประกอบทางด้านโรงเรียนและครอบครัวที่มีอิทธิพลในการกำหนดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียน และดูว่าอิทธิพลขององค์ประกอบเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ในระหว่างนักเรียนซึ่งแตกต่างกันตามระดับชั้นเรียน

เนื่องจากข้อจำกัดในค่านเวลา ข้อมูล และงบประมาณค่าใช้จ่าย การวิเคราะห์ในทุกระดับชั้นเรียนจึงมีอาจทำได้ การวิเคราะห์ทางสถิติจึงจำกัดอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ในระดับประถมศึกษาคือข้อมูลชุดประถมศึกษาปีที่ ๓ โดยความอนุเคราะห์ของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ส่วนข้อมูลระดับมัธยมศึกษาได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังครอบครัวและการเรียนในระดับมัธยมศึกษาปลาย (มศ.๕) ซึ่งผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างนักศึกษาปีที่หนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนจากรายงานประจำปีซึ่งโรงเรียนต่าง ๆ รายงานให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ

วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้เครื่องมือ multiple regression analysis ผลการวิเคราะห์ในระดับประถมศึกษา พบว่าองค์ประกอบทางด้านครอบครัวและตัวนักเรียนมีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา (ซึ่งวัดจากคะแนนการทดสอบมาตรฐาน) ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ แต่ถาองค์ประกอบทางด้าน

โรงเรียนปรากฏอยู่ในสมการเดียวกัน จะมีผลทำให้สัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่วัดองค์ประกอบทางด้านครอบครัววัดความสำคัญลงอย่างมาก โดยเฉพาะตัวแปรที่วัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวคืออาชีพบิดา ปรากฏว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติอีกต่อไป ทั้งนี้เพราะสหสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่วัดองค์ประกอบทางด้านครอบครัวและโรงเรียนมีค่าสูงมาก นั่นคือ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมากกับชนิดของโรงเรียนที่เด็กเข้าเรียน โรงเรียนในระดับหมู่บ้านมีแต่โรงเรียนองค์การบริหารส่วน - จังหวัด ซึ่งมีคุณภาพค้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนเอกชน โรงเรียนกรมสามัญและโรงเรียนเทศบาล และโรงเรียนองค์การฯ นี้เกือบจะเป็นโรงเรียนประเภทเดียวที่ชาวนาสามารถส่งบุตรเข้ารับการศึกษาคได้ ผลการวิเคราะห์พบว่าคะแนนเฉลี่ยนักเรียนที่เคยผ่านการศึกษานอกระบบสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยเข้าเรียนนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญ โรงเรียนระดับอนุบาลมักตั้งอยู่ในเขตชุมชนซึ่งเด็กในตัวเมืองเท่านั้นจึงมีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับนี้

แม้ว่าองค์ประกอบด้านโรงเรียนและองค์ประกอบทางด้านครอบครัวจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก แต่การวิเคราะห์ก็สามารถทดสอบได้ว่าองค์ประกอบทางด้านโรงเรียนหลายประการ มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ เช่น ความสามารถทางวิชาการของครู, ความเอาใจใส่ของครู, ขนาดของโรงเรียนวัดจากจำนวนห้องเรียน, ประเภทของโรงเรียนซึ่งมีความหมายในด้านการจัดการบริหารโรงเรียน

ระบบการศึกษาของไทยเป็นระบบซึ่งให้ความสำคัญแก่การสอบได้ และเป็น การสอบที่เน้นความสามารถทางวิชาการ ของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นการสอบเลื่อนชั้นเรียนหรือคัดเด็กเข้าสถานที่ศึกษาใหม่ โดยเหตุนี้เด็กที่คอยความสามารถทางด้านวิชาการ จึงถูกคัดออกจากระบบโรงเรียนมากขึ้นเมื่อก้าวสู่ระดับชั้นที่สูงขึ้น นักเรียนที่รอดมาได้ จึงมักจะมีความสามารถทางวิชาการค่อนข้างทัดเทียมกัน และมาจากครอบครัวที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่แตกต่างกันมาก

การวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนในระดับ มศ.๕ ประสบปัญหาหาค่าสัมประสิทธิ์ระหว่าง
ตัวแปรสูงมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความคล้ายคลึงกันในภูมิหลังของนักเรียน และ
คุณภาพของโรงเรียนในระดับนี้ซึ่งมีผลให้ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างมีน้อยเกินไป
ผลทางคณิตศาสตร์คือ ตัวแปรที่เหลือในสมการ regression ขั้นสุดท้ายมีไม่มากนัก ตัวแปร
ที่พบว่ามีนัยสำคัญในการกำหนดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียน มศ.๕ (วัดจากคะแนน
สอบไล่ปลายปี) ได้แก่ สุขภาพของนักเรียน การเคยสอบตก ขนาดของห้องเรียน (วัดจาก
จำนวนนักเรียนในห้อง) และเงินเดือนเฉลี่ยของครูในโรงเรียน

ตัวแปรที่พบว่ามีอิทธิพลในทางลบต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียนทั้ง
ระดับประถมและมัธยมคือการ เคยสอบตกของนักเรียน ซึ่งเน้นให้เห็นถึงข้อเสียเปรียบของ
นักเรียนที่คอยความสามารถทางวิชาการ ความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสของการศึกษา
ตั้งแต่การศึกษาระดับต่ำยังผลให้ความไม่เท่าเทียมกันนี้ยิ่งมีมากขึ้น ในการศึกษาในระดับสูง
ผู้ที่เสียเปรียบในระบบนี้คือเด็กที่อาศัยในชนบทซึ่งต้องเข้าโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำสุด และ
ผู้ที่ได้เปรียบคือเด็กที่อยู่ในเขตชุมชนที่มีโรงเรียนคุณภาพดีให้เลือกมากมาย การปรับปรุง
สัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียนอาจทำได้โดยการปรับปรุงองค์ประกอบทางด้าน
โรงเรียน ควรมีการคิดค้นมาตรการต่าง ๆ ในการปรับปรุงความสามารถทางวิชาการ
ของครู มาตรการเหล่านี้อาจรวมถึงการปรับปรุงการบริหารในโรงเรียนรัฐบาลโดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในโรงเรียนองค์การฯ